

TJEDAN MEDIJSKE PISMENOSTI 2020.

KAKO PREPOZNATI DEZINFORMACIJE I LAŽNE VIJESTI

- Kada dijelite neki sadržaj preko društvenih mreža (Facebook, Instagram, WhatsApp, Viber...), razmislite li prije je li ta informacija točna?
- Znete li da u svijetu postoje posebne tvrtke i pojedinci koji se bave proizvodnjom lažnih vijesti?
- Postoji li medij za koji možete reći kako ste sigurni da je istina sve što objavi?

- Koliko ste puta u medijima pročitali neku informaciju ili objavu za koju vam se učinilo da joj nešto nedostaje?
- Koliko lako prenosimo objave svojih prijatelja s društvenih mreža bez prethodne provjere?
- Što možete sami učiniti kako biste bili sigurni da je neka informacija točna?

Pod pojmom „dezinformacija” podrazumijevamo informacije koje su:

- zavaravajuće
 - izmišljene
 - netočne
- govore o događajima koji se nikada nisu dogodili
- prenose izjave koje nikada nisu bile izrečene te najave događaja koji se nikada neće dogoditi
- narušavaju povjerenje u društvu
- umanjuju vjerodostojnost medija i kanala putem kojih se prenose

Dezinformacije

- mogu biti namjerne i slučajne
 - mogu utjecati na naša shvaćanja, znanja i ponašanja
- lažna vijest je uži pojam od dezinformacije
- netko ih je namjerno proizveo i plasirao u medije
- postojale su i prije medija
- doživjele su svoj procvat s razvojem društvenih medija

VAŽNO!

Kada dezinformacija nekome nanese štetu, teško ju je ispraviti jer je tu vijest vrlo vjerojatno puno ljudi podijelilo.

Zbog toga je vrlo važno naučiti prepoznati lažne vijesti jer katkad i mi sami – ne provjeravajući takvu „vijest“ koja zapravo nije vijest – postajemo dio kruga prenošenja lažnih vijesti najčešće preko društvenih mreža (WhatsApp, Viber, Instagram, Facebook, Snapchat...).

Deset savjeta kako prepoznati dezinformaciju

1. Nemojte pročitati samo naslov!

Jedan od načina kako se šire lažne vijesti leži u činjenici da površno pročitamo samo naslov, a ne cijeli članak. Ako nam je naslov privlačan, podijelimo lažnu vijest i time sami širimo dezinformacije. Zato pročitajte cijeli članak.

2. Provjerite tko je objavio vijest!

Provjerite domenu i izgled stranice (domena je ono što započinje s „www“; primjer jedne domene je www.os-velika.mlaka.hr.) Ako vam se izvor informacije – npr. neka internetska stranica ili portal – učine nepoznatima, to bi trebalo u vama pobuditi sumnju. Preko neke tražilice (Google, Mozilla...) provjerite tko stoji iza vijesti, pogledajte i druge članke tog izvora kako biste zaključili je li izvor vjerodostojan ili nije. Katkad lažne stranice izgledaju kao i prave, ali domena je drukčija. Pripazite na stranice koje završavaju na ‘com.co’ ili ‘lo’ (primjerice Newslo). Pripazite i na stranice koje sadrže riječi *wordpress* i *blogger* jer je u tom slučaju riječ o osobnom blogu i stavu pojedinca, a ne medijske organizacije, tj. neke ustanove, nakladnika ili izdavačke kuće.

3. Provjerite *impressum*

Proučite informacije o vlasnicima, uredništvu, novinarima. Ako je riječ o pravom mediju, te ćete informacije moći pronaći i na drugim mjestima. Proučite uvjete korištenja, u njima može biti naglašeno o kakvoj se stranici radi.

4. Provjerite datum i vrijeme objave!

Još jedan općeniti element kod lažnih vijesti je da prenose neku staru vijest, a ljude navode na pomisao da se to događa baš sada. Provjerom datuma i vremena objave izuzetno brzo možemo otkriti je li riječ o „recikliranoj“ vijesti i na taj način spriječiti dovođenje u zabludu i drugih osoba.

5. Provjerite tko je autor objave!

Jednostavnom provjerom autora teksta otkrit ćemo mnogo informacija o izvoru vijesti. Pogledajte tekstove koje je taj autor napisao prije jer vam oni jasno govore o tome je li novinar vjerodostojan ili u svojim prethodnim člancima publiku dovodi u zabludu.

**10 savjeta kako
prepoznati
dezinformaciju**

6. Provjerite korištene poveznice i izvore!

Provjerite izvještavanje drugih medija o tom događaju. Nedostatak poveznica ili izostavljanje izvora jasan su znak upozorenja na lažnu vijest. No, vodite računa i o drugoj strani medalje: naime, lažni internetski portali često znaju navoditi velik broj poveznica koje nas vode do obmanjujućih ili lažnih informacija. Ako je riječ o istinitom sadržaju, navedeni će događaj ili informaciju prenijeti i drugi mediji. Ako se ona u njima ne pojavi – sumnjajte u njezinu vjerodostojnost.

7. Provjerite upitne citate i fotografije!

Autori lažnih vijesti s nevjerojatnom lakoćom izmišljaju citate te ih mogu čak pripisati i vrlo poznatim javnim osobama. Vrlo lako uzmu fotografiju s nekoga prijašnjeg događaja te je samo objave uz svoju lažnu vijest. Njihovu prijevaru lako ćete otkriti s pomoću bilo koje tražilice ili s pomoću aplikacije TinEye.

**10 savjeta kako
prepoznati
dezinformaciju**

8. Čuvajte se potvrde svojih stavova!

Ljudi su vrlo često skloni pratiti teme koje potvrđuju njihov pogled na svijet. Lažne su vijesti oblikovane i napisane tako da u čitateljima pobude emociju i potvrde njihova stajališta. Zato je puno važnije provjeriti temelje li se vijesti na činjenicama nego li ih podijeliti s drugima samo zato što podupiru određenu stranu, argument ili političko uvjerenje koje vam je blisko.

9. Provjerite vijest kod drugih izvora!

Ako vam se vijest učini sumnjivom ili mislite da u njoj nešto nedostaje, potražite prenose li je drugi izvori, tj. mediji. Ako ostali pouzdani izvori ne prenose tu vijest, vrlo je vjerojatno da je riječ o lažnoj vijesti.

10 savjeta kako prepoznati dezinformaciju

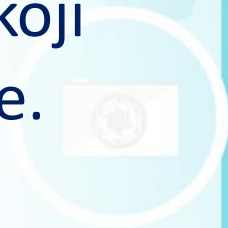
I posljednji savjet, možda i najvažniji savjet!

10. Razmislite prije nego li što podijelite!

Izvori lažnih vijesti oslanjaju se na to da će čitatelji dijeliti i širiti njihove sadržaje. Te lažne vijesti mogu vrlo brzo nekontrolirano kružiti i imati štetne posljedice za one koji su uključeni u njih i kojima ih i vi dijelite.

**10 savjeta kako
prepoznati
dezinformaciju**

Primjer dezinformacije i lažne vijesti

- Informacije o koronavirusu (COVID-19) koje su se dijelile kao glasovne poruke ili statusi putem WhatsAppa, Vibera, Facebooka...

Korisne sadržaje možete pronaći na:

- www.djecamedija.org
- www.medijskapismenost.hr

Sretno i pametno na internetu 😊!

Prezentaciju pripremile sutručne suradnice

OŠ Velika Mlaka:

Mihaela Tomašić, pedagoginja

Adriana Vučetić, socijalna pedagoginja

